

T ó l d a l é k.

T ú d o s í t á s.

Az egészséges és gyenge szemekre való gond-
viselésről.

A jelen való betegséget el háritani, a' jövendő-
nek útjat okoson el állani két nemes foglalatossá-
gai az ember szerető Orvosoknak. Az első tzelra
a' leg nagyobb talentummal születtek is, sok ezten-
dei szorgalmatos tanulás, és derék Tanítók sege-
delme nélkül el nem juthatnak; a' másodikat a'
tsupa józan okossággal biró ember is egy kevés
olvasás után sok esetekben el érheti. Találkoz-
tanak eleitől fogva olly nemes gondolkozású Orvo-
sok, a' kik ez vagy amaz betegség' el kerülheté-
sére szükséges módoknak közönségeslé tételével a'
köz boldogságot gyarapítani, és néha tulajdon
hafznak fel áldozásával, sok fáradsággal szerzett
esméreteiket a' Nem Orvosokkal közleni telyes
erejeből igyekeztenek.

Élő bizonyosság erre Bétsi Szem-Orvos Beer Jó'sef Ur, a' ki 1800-ban olly halznos regulákkal tellyes könyvet adott ki, az egészséges és gyenge szemekre való gondviselésről, és a' szemek' olly esetekben való orvoslása módjairól, melyek semmi tulajdon Orvosi vagy Kéz-Orvosi esméretet nem kívánnak, hogy ha az abban minden pompa nélkül, és a' Nem-Orvostól is meg érthető módon elő adott intéseket és regulákat követnék az emberek, tiz esztendőnek el folyta alatt akármely Országban is minden bizonynyal többen kerülnék el szemek' nyavalyáit, mint a' mennyit az előtt az Orvosok 100 esztendő alatt meg gyógyítottanak.

A' Ditső két Magyar Hazához vonzó szeretetem ösztönéből, kedves Tanítómnak Dr. Beer Jó'sef Urnak felyebb említett, és minden Tudós Ujságokban magasztaltatott, 's már Frantzia nyelvre is által tett könyvét Magyarra fordítottam, és közönségeslé tenni szándékozom, ha elegendő számmal fognak találkozni, a' kik ezt a' házi kintset meg szerezni kívánnák.

A' Magyar Nemzetre, az érzékeny szülékre, a' gondós nevelőkre, a' Papokra nézve egy ennél halznosabb munka alig tétethetik közönségeslé. Azt hiszem azért, hogy nem kevesen léznek a' kik ezen Könyv Magyar nyelvre lett fordításának örvendjenek. Nehogy mindazonáltal azoknak számokra is nyomtatódjon, a' kik egy néhány garasokat kedvesseik, sött önnön magok szeme világnál előbb betsülni láttatnak, kérem a' két Ma-

gyar Közönséget, méltoztasson kívánságát az alább meg nevezendő Uraknál közelébbi November hónapnak 1-ső napjáig le teendő egy Rh. forint elő fizetéssel ki nyilatkoztatni. Az elő fizetést által vevő Urakat hasonlóképpen kérem, méltoztassanak a' nállok le tett pénzt az előre fizető Uraknak tisztá és olvasható betűkkel irt neveikkel, rangjokkal, és lakhelyekkel együtt a' könyv' elejébe leteendő ki nyomtatattatás végett leg felyebb December 1 ső napjáig, Erdély Országban Nagy Enyedi Patikárius V á r a d i J á n o s Testvéremnek; Magyar Ország' Pesten alol, vagy a' körül lévő részéből Pestre könyváros T. Kis István Urnak; Pesten felyül való részéből pedig ide nékem felküldeni. Mihelyt az előre fizetett pénz hozzám felérkezik, a' munkát azonnal sajtó alá fogom adni, és azon léstek, hogy a' Jóséf napi Pesti vásár alkalmatosságával a' nyomtatványok kinek kinek kezébe küldettethesenek.

Az elő fizetést által vevő Uraknak és azon könyvárosoknak, kik feles számú nyomtatványokat kívánnak, minden ötödik nyomtatvánnyal ingyen fogok szolgálni.

A' tudósítások természeti rövidsége nem engedí, hogy a' fenn forgó könyvnek tökéletes foglalattyát közöljem az Erdemes Olvasóval, a' következőkből mindazonáltal némü - némü képpen meg ítélheti annak mind tzeljät, mind érdemét.

Az első Szakaszban

Azt adja elő, miképpen lehet az egésszéges fzemeket egésségben meg tartani. Erre nézve

Az I ső Részben azt tanította, mit keljen mivelni, és mit keljen kerülni a' szemek' egészséges állapotban való megtartása végett reggeli felébredéskor, nap estig a' foglalatosságokon kívül, és végre este és éjjel.

II. dik Részben hét közönséges regulákban azt adja elő, miképpen keljen a' szemeknek tzelhoz mérsékelt hasznát venni.

III. dik Rész nagyon a' szemek' tzel szerént való használásáról a' különböző idő korra nézve. Ebben a' Részben szoll a' kantsalság' okairól, annak ideje koránt való meggyógyítása módjáról; a' tsetsemők szeme fájásának okairól; és elő adván, mimódon használhassák a' gyermeki, az ifjui, a' közép és öreg korban lévők leg okosabban szemeiket, a' jó pápa-szemek tulajdonságait tanította.

IV. dik Részben. Azt fejt ki az író, mikor legalkalmasabb a' szem a' munkára, és mikor árt ez annak.

V. dik Rész. Mikre kell vigyázni a' különböző nemű munkák alkalmatosságával a' szem egészségben való megtartására nézve. Hogy kell állani a' dolgozó asztalnak a' világosságra nézve? Jó é a' könyvet vagy írást a' gyertya háta megé tartani, vagy nappal háttal az ablak felé fordulni, és úgy olvasni? Melyik ártalmasabb a' szemnek, a' gyertyánál való olvasás vagy írás? Mire vigyázzanak azok, kiknek foglalatosságok nagyító üvegekkel való nézést kíván? s. a. t.

VI. dik Rész. A' szemek megtartásának különböző nemeiről, azoknak elkerülhetetlen meg erőltetések után.

VII. -dik Rész. Régulák azon szerentsétlenekre nézve, kik egygyik szemek' világát el vesztették.

II. -dik S z a k a f z.

A' gyenge szemekkel való bánásról.

I. -ső Rész. Mit miveljenek és mit kerüljenek a' gyenge szeműek.

II. -dik Rész. A' gyenge szeműek mire vigyázzanak reggel? Jó é a' gyenge Szeműeknek a' zöld pápa szem?

III. -dik és IV. -dik Rész. A' gyenge szemekhez alkalmaztatott munkának, nyugadalomnak válfasztása.

V. -dik Rész. A' rövid és távol látásnak (Presbyopia) okairól; mit miveljenek ezek? Mikből lehet meg esmérni, hogy ez vagy amaz rövid látású embernek öblös pápa - szemre vagon izüksége?

VI. -dik Rész. Mikre kell vigyázni a' szemekre nézve, a' terhes betegségek után?

III. -dik S z a k a f z.

A' szemek orvoslása oly hirtelen való esetekben, melyek femmi tulajdon Orvosi vagy Kéz - Orvosi esméretek nem kívánnak.

I. -ső Rész. A' szem és szem héja közé esett idegen testeknek ki vételéről.

II. -dik Rész. Mint kell orvosolni a' szemet külföldi férgek' marása után.

III. -dik Rész. Hogy kell azon vér - ki ömléseket

orvosolni, melyek a' szem tályának megsér-
tése után származnak.

IV - dik Rész. Mit kell mivelni, ha a' meg izza-
dott ábrázatnak hirtelen való meg hüléséből,
a' szem meg tüzesedik.

V - dik Rész. Hogy lehet a' szemet a' hólyagos
himlő szomorú következéseitől meg óltal-
mazni ?

Az alább irt Urak az előre fizetésnek által
vételére, az ez iránt való tudósításra, és a' pénz-
nek a' fennebb meg nevezett kezekbe való szolgál-
tatására tisztelettel kérettetnek.

Magyar Országban

Aradon, Prof. Biró Pál Ur.

Bétsben, A' Magyar Kurir Irói.

Debretzenben, Prof. Budai Esaiás és Patikárius

Ördög István Urak.

Egerben, Prof. Bodnár Antal —

Győrött Prof. Németh László —

Gyulán Bakai János Könyvkötő —

H. M. Vásárhelyen Prof. Berey István —

Hajdú Böszörményben Komlódi András Orvos Dok-
tor —

Jászberényben Prof. Hermányi József —

Kassán Tiszt. Kováts István —

Késmárkon T. Rect. Podkonitzky —

K. K. Halason Tiszt. Tormási János Predik. 66

Gener. Notárius —

Kardfzagon Tek. Laczka János Posta Mester —

Ketskémén Prof. Császári Pál —

- Keszthelyen Prof. Asboth János —
 Köszögen Orvos D. Balassi Pál —
 Kun Szent Miklóson T. Virág Mihály —
 Körösön Prof. Fodor Gerzson —
 Komáromban Prof. Etsedi János —
 Léván, Lovas László Könyvkötő —
 Loffontzon Prof Váradi —
 Lőtsén T. Rect. Liedemann —
 Miskóltzon Prof. Váradi Gerzson —
 Nagy Bányán Damó Sigmund —
 Nagy Kallóban Tiszt. Ifj. Fazékas György —
 Nagy Károlyban Prof. Hannulik János —
 Nagy Váradon Prof. Takáts Károly —
 Nyitrán T. T. Kelle Leopold Director —
 Pápán Prof. Láczy József —
 Pétszett Prof. Bognár —
 Pesten Kiss István Könyváros —
 Posonyban Wéber Simon Péter Könyváros —
 Rimafzombatban Ifj. Bernáth István —
 Rosnyón T. Rector Farkas András —
 Sáros Patakon Prof. Rozgoni József —
 Selmetz Bányán Prof. Járóssi —
 Siklóson Tiszt. Túrós Péter —
 Sopronban Prof. Raits Péter —
 Szabadszálláson Titt. Tormássi Ferentz —
 Szathmáron Tiszt. Némethi István —
 Szegeden Vedres István —
 Szentesen Tiszt. Kiss Bálint —
 Szigethen Prof. Hari Péter —
 Szikszón Prof. Porkoláb István —
 Szoboszlón Tiszt. Ormós András —
 Szombathelyen Zsoldos István —
 Török Szentmiklóson Tiszt. Toth Ferentz —
 Temesváron Direct. T. Salmana —

Ungvárt Dir. Fekete Imre —
 Vátzon Tifzt. Ráczi István —
 Weizprimben T. Fiscalis Takáts József Urak.

Erdély Országban.

Abrud Bányán Tifzt. Szabó Pál Ur.
 Csik Somlyon T. P. Gvardián Ur.
 Brassóban T. Langendorff János Lajos —
 Déésen Tifzt. Mihályi Mihály —
 Déván Tifzt. Sala Mihály —
 Karoly Fejérváron Tifzt. Székely Péter —
 Kézdi Vásárhelyen Tifzt. Ferentzi Ferentz —
 Kolosváron Prof. Szilágyi Ferentz —
 Maros Vásárhelyen Prof. Antal János —
 Medjesea Prof. Ballman —
 Nagy Enyeden Patikárius Váradi János —
 Somlyón T. Veress Miklós —
 Szászvároson Tifzt. Borsos János —
 Szebenben Tifzt. Szathmári Sámuel, és Patikárius
 Schuster Fridrik —
 Székely Udvarhelyen Prof. Szigethi Mihály —
 Uj Thordán Tifzt. Gyöngyöffi János —
 Zilajon Orvos Doktor Gyarmati Sámuel —
 Vizaknán Tifzt. Herepei János Urak.

Tellyes bizódalommal vagyok az iránt, hogy
 a' tisztelet előre fizetést által vévő Urak illendő úta-
 kon módokon ezen hiradásról azokat is tudósítani
 meltoztatnak, kiknek külömben fülekbe nem menne.

Irtam Bérsben Sept. 11-dikén 1803-ban

Alster Vorstadt Adler Gasse Nro. 157.